

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

בס"ד, י"ד כסלו תשע"ד

מסכת יומא ט' - ט"ו ♦ מעשרות א', ג' - א', ו'

גליון מס' 756

השבוע בגליון

♦ מתי צריך לבדוק מזוזה?

- ♦ הכל על "בת קול"
- ♦ הבנת רצון הבורא על ידי שמיעת קול אדם
- ♦ תאי הכלא בבית סוהר, חייבים במזוזה?
- ♦ בנטו קובנא היתה חובת מזוזה בתקופת השואה?
- ♦ מהי מטרת בית הכלא?

- ♦ כל אחד יכול לבדוק לבד
- ♦ ברכה על החזרת המזוזה
- ♦ דינו של ארון הקודש הזמני שהוקם לאחר הפרעות
- ♦ ארון הקודש שהתקצר, ואחר שהרקיב
- ♦ שימוש בבגדי הכהן הגדול

דף ט/ב ועדיין היו משתמשים בבת קול

הכל על "בת קול"

בגמרתנו אנו למדים על העברת רצון ה' לחכמי באופנים שונים. תחילה השתמשו בנבואה, ומשהסתלקה הנבואה נותרה רוח הקודש. משנסתלקה רוח הקודש, עם פטירת חגי, זכריה ומלאכי, הנביאים האחרונים, "עדיין היו משתמשים בבת קול". במסכת בבא בתרא (דף יב/א, מאמר "נבואה נמסרה לשוטים ולקטנים - כיצד ומדוע?"), עסקנו בהבדל שבין נבואה לרוח הקודש. במאמר זה נתמקד בבת קול; מהי בת קול, ועל שם מה היא קרויה "בת קול".

מהי "בת קול"? "בת קול" הוא קול משמים המיועד לבני אדם, והוא מגיע לאדם המיועד בלשונו ובשפתו. בעל תוספות יום טוב (משנה, יומא, פרק ט"ז, משנה ו') כותב, כי "בת קול" הוא "קול מחודש לשעתו מאת הבורא יתברך, להודיע סודו ליראיו". כלומר, לאחר שפסקה דרגת הנבואה, התחדשה ה"בת קול", אשר נותרה גם לאחר שהסתלקה רוח הקודש מישראל, כמבואר בסוגייתנו.

על שם מה הכינוי "בת קול"? הרא"ש (בתוספתו לסנהדרין יא/א ד"ה בת קול) כותב, כי "בת קול" מלשון מידה. כלומר, קול מדוד, הנשמע לאזני המיועד לשמעו בלבד... במחזור ויטרי (סימן תכ"ט) מבואר, כי בת קול היא מדת קול הנמצאת בפני עצמה ברוח המנושבת. בעלי התוספות (סנהדרין יא/א ד"ה בת קול) מבארים, כי הכינוי "בת קול" בא על שם שדרגה זו פחותה מדרגת הנבואה, והיא למטה הימנה. אף כינוה במתכוון "בת קול" ולא "בן קול", כדי להדגיש את חולשתה לעומת הנבואה, כשם שהבת חלשה מן הבן.

הבנת רצון הבורא על ידי שמיעת קול אדם: רבי צדוק הכהן מלובלין (דובר צדק עמוד 142) סבור, כי קיימת גם "בת קול" שנשמעה על ידי חז"ל, אשר בחכמתם הרבה שנבעה מן התורה הקדושה בה הגו, ידעו להתבונן בדברים שנאמרו על ידי אנשים, ומתוך כך למדו את רצון ה'. אותם אנשים שדיברו, לא ידעו כלל, כי דיבורם משמש כ"בת קול", אך החכמים התבוננו וידעו זאת, לפי שהקב"ה זימן להם לשמוע דיבורים שונים, לפי הצורך.

את דבריו הוא מוכיח מן התלמוד הירושלמי (שבת פ"ו הלכה ט') המספר, כי רבי יוחנן וריש לקיש אבו לרדת בבלה, לחלות את פני שמואל. בטרם יציאתם אמרו: "נלך אחר שמיעת בת קול", כדי לדעת אם נכונה דרכנו. עברו השניים סמוך לבית כנסת ושמעו נער קורא את הפסוק (שמואל א' 10:16)

דבר העורך

ניתוח לב בלי הרדמה

לכבוד מערכת מאורות הדף היומי מתוך הכרת הטוב לעורכי העלון אני מרגיש צורך לשתפכם בחיזוק הגדול שקיבלתי כשמעתי את המעשה על הגאון רבי ישראל יעקב פיישר זצ"ל ראב"ד ירושלים ובעל ספרי "אבן ישראל". תקופה קצרה אחר נישואי גרתי בשכנותו וראינו גדול יגיעותו בתורה, גם כשהיה חולה ואפילו חולה מסוכן. כמו כן מסירותו לענות דבר ה' לשואלים גם כשהיה מחובר לחמצן ונשימתו ודיבורו היו קשים. וזה דבר המעשה.

כעשרים וחמש שנים לפני פטירתו נחלה הרב ונזקק למעקב רפואי עקב חששות להתקפות לב קשות נוסף על קשיי נשימתו וחוליו הקשה בריאות. דובר שעל ידי קוצב לב יהיה אפשר לשחררו מבית החולים אך אי אפשר להשתיל אצלו קוצב לב לפי חולשת גופו, מפני שאי אפשר היה להרדימו. כשסיפרו לו על דברי הרופאים נענה לפי תומו שאין בכך כלום ואפשר להשתיל בליבו את קוצב הלב גם בלי הרדמה. וכשטענו הרופאים שאלו יסורים שאין בכך ילוד אשה לעמוד בהם, אמר שישקיע עצמו ברמב"ם מוקשה וממילא לא ירגיש מאומה. הרופאים, שזה דבר זר להם, נדו בראשם ולא האמינו שיתכן כדבר הזה. אמנם, מאחר וברירה אחרת לא היתה להם, עשו כדבריו וניתחוהו בלא להרדימו. וכשנכנסו בניו אחר הניתוח עדיין היה צריך להמתין זמן רב עד אשר נתפנה אליהם, ואז פנה אליהם בשמחה שברוך ה' כבר הכין חלק מהדדשה לשבת

צעילוי נשמת

הר"ר **חיים אהרן ברלינר** ז"ל
בן ר' ישראל יצחק הי"ד
נלב"ע ט"ו בכסלו
תנצב"ה

הנוצח ע"י חתנו ובתו **אבי ומאידה שנור** שיחיו

צעילוי נשמת

הרה"ח ר' **מאיר ברסלויער** ז"ל
בן הרב מנחם מנדל זצ"ל נלב"ע י"ט בכסלו תשמ"ד
וזוגתו מרת **בלומה רבקה** ע"ה
בת הר"ר מנחם ראובן ז"ל נלב"ע י"ז בכסלו תשנ"ח
תנצב"ה

הנוצחו ע"י בנם ידידו הר"ר **חיים דוד ברסלויער** ומשפחתו שיחיו - רמת גן

צעילוי נשמת

הר"ר **משה אהרן וינרוט** ז"ל
ב"ר מרדכי אליעזר ז"ל
נלב"ע שב"ק כ' בכסלו תשע"א
תנצב"ה

הנוצח ע"י משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **פנחס יוסף איצקוביץ** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע ט"ז בכסלו תשנ"ט
תנצב"ה

נר ה' נשמת אדם

כח/ג) "ושמואל מת". או-אז הסיקו, כי שמואל הבבלי כבר אינו בין החיים, ונסיעתם לשווא. הרי לנו, כי הגמרא מכנה שמיעת קול מפי אדם אחר - "בת קול".

על שם מה הכינוי "בת קול"? מסביר רבי צדוק, כי כוונת הדברים להד. כלומר, האדם המדבר את המשפט אותו שומעים חכמים, הרי הוא כהד לדבריו של הקב"ה, הרוצה להשמיעם לחכמים.

אולם, מהר"צ חיות (אמרי בינה סימן ו, וכן כתב הג"ר ראובן מרגליות, בפתיחתו לשו"ת מן השמים, עמוד ל"ד סד"ה מלבד) חולק בתוקף על דעה זו. לדעתו, אכן, פעמים שכוונת התלמוד בהזכירו "בת קול", היא לקולות בני אדם, אך כאשר הגמרא אומרת שנשמעה "בת קול משמים", מדובר על קול הבא מן השמים, כעין נבואה, וצורת שמיעת קולות אדם על ידי חכמים, אינה בגדר ה"בת קול" הנודעה, שדרגתה פחותה מן הנבואה (וראה עוד בדברי הג"ר מרגליות שם).

דף י/ב שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורים

תאי הכלא בבית סוהר, חייבים במזוזה?

הגאון רבי אפרים אשרי זצ"ל, מזקני הרבנים בארצות הברית, כיהן כרב בגטו קובנא בתקופת מלחמת העולם השנייה. בגטו קובנא כתב הרב אשרי זצ"ל תשובות על שאלות סבוכות שהועלו לפניו תוך כדי המלחמה, ולאחר המלחמה הוציאם בשו"ת, ממעמקים שמו.

בגטו קובנא היתה חובת מזוזה בתקופת השואה? אחת השאלות הנידונה בספר זה עסקה בהלכות מזוזה. יהודים רבים נדחסו על ידי הנאצים ימ"ש לפרבר קובנא, שהפך לגטו מסוגר. עם הזמן נפסלו מזוזות, ובתוך ים הייסורים והשכול, הצטערו היהודים הקדושים על כי אינם זוכים לקיים מצוות מזוזה. אחדים מהם פנו אל הגר"א אשרי זצ"ל, שיברר אם הבתים בהם הם מתגוררים חייבים במצוות מזוזה, והוא הפך בשאלה עד אשר מצא מקור לתשובה בסוגייתנו.

עוד בתקופת קדומות דנו הפוסקים אם בית סוהר חייב במזוזה.

נהנה, בגמרתנו מובאת מחלוקת רבי יהודה וחכמים, מדוע נקבעה מזוזה בלשכת פלהדרין, בה התגורר הכהן הגדול בשבעת הימים הסמוכים ליום הכיפורים, הן זו "דירה בעל כרחו", היינו: אין לו אפשרות לשהות במקום אחר. האם גם אופן דיוור זה חייב במזוזה? רבי יהודה אומר, כי בכל זאת קבעו בה מזוזה, "שלא יאמרו, כהן גדול חבוש בבית האסורים". כלומר, בית סוהר פטור ממזוזה, ולפיכך גם לשכת הכהן הגדול פטורה, אך כדי שלא יאמרו שהכהן הגדול כלוא בבית האסורים, התקינו בה מזוזה. חכמים חולקים וסוברים, כי המזוזה שבלשכתו הותקנה מעיקר הדין, לפי ש"דירה בעל כרחו" חייבת במזוזה.

הואיל והלכה כחכמים, קיימת הוכחה ברורה, לכאורה, כי בית סוהר חייב במזוזה, שהרי אמרו חכמים, כי לשכת הכהן הגדול, אשר הושוותה על ידי רבי יהודה לבית האסורים - חייבת במזוזה. ברם, יש אחרונים המפרשים כי לא נחלקו חכמים על רבי יהודה, אלא ב"דירה בעל כרחו", אך גם חכמים מודים כי בית סוהר פטור ממזוזה (עיי' ברכי יוסף רפ"ו סעיף ד' וברעק"א שם ס"ק א').

מהו אכן הטעם לחלק בין בית סוהר ל"דירה בעל כרחו"?

מהי מטרת בית הכלא? הגאון רבי יוסף שלו אלישיב זצ"ל מחלק ביניהם בסברא נפלאה. מטרת בית האסורים אינה לשמש דיוור לאסיר, אלא לכתרו ולמנוע ממנו לשוטט ברחובה של עיר. ברם, "דירה בעל כרחו", הרי היא ככל הדירות, אלא שהכהן הגדול מצווה לבלתי בחור לו מקום אחר למגורים. לפיכך, בית סוהר אינו מוגדר כ"בית דירה" ופטור הוא מן המזוזה, לא כן "דירה בעל כרחו", "בית דירה" היא וחייבת במזוזה (הערות למסכת יומא).

נמצא, איפוא, כי קיימת מחלוקת הפוסקים, אם לדעת חכמים בית סוהר חייב במזוזה, וכך גם בתי הגטו, שבית סוהר הם, נתונים במחלוקת זו. אולם, טען הגר"א אשרי זצ"ל, הן גם לדעת המחייבים קביעת מזוזה בבית סוהר, קיימת סברא לפיה, בתי מעצר הנועדים לאסירים המרצים עונשי מאסר קצרים, מכונים "דירת ארעי" הפטורה ממצוות מזוזה (כפי שצייד הברכי יוסף הנ"ל לדמותו לבתים שבספינה, שמבואר בסוגייתנו שפטורים, עיי"ש). הואיל וחיי הכלואים בגטו היו תלויים מנגד, איש לא ידע מתי הצוררים ימ"ש יטלו את נשמתו או יגלוהו למקום אחר, בוודאי שהדיוור בגטו מוגדר כ"דירת ארעי" הפטורה ממצוזה.

שאלתם של יהודים אומללים אלה, מעלה על נס, את גבורת נפשם ואת חוזק רוחם. גם בתוך השאול והתופת היתה התורה ומצוותיה נר לרגליהם. הי"ד.

דף יא/א מזוזות יחיד נבדקת פעמים בשבוע

מתי צריך לבדוק מזוזה?

גמרתנו היא המקום היחיד בש"ס בו הובאה ההלכה שיש צורך לבדוק את המזוזות שנקבעו בפתיחי הבתים ובשערי העיר, שמא נפסלו עם השנים. הגמרא קובעת, וכך נפסק להלכה (שולחן ערוך יו"ד סי' רצ"א סעיף א'), שמזוזה של אדם פרטי יש צורך לבדוק פעמיים בשבע שנים, ומזוזת

הגדול... (היה זה לפני פורים) בזמן הניתוח, כשפניו צוהלות על ישוב נכון שעלה בידו לתרץ בדברי הרמב"ם, והיה בזה שיעור מאלף על כח לימוד התורה.
יש כאן חיזוק גדול מעובדה זו אשר לא בכל יום יוצא לנו לעמוד על רום מעלת התורה ולומדיה, ועל ידי זה להגדיל את שאיפותינו להשגות בלימוד התורה על ידי שרואים עד היכן אפשר להפעיל ביגיעת התורה.

בברכה א.ש.מ.

הפורץ המוכשר שאכל אצלי טשולנט

לכבוד מאורות הדף היומי - דבר העורך
לפני מספר שבועות סעדתי אצל חמי בליל שבת, וכאשר חזרנו לביתנו התברר לנו ששכחנו את המפתח בתוך הבית... יש לנו ידידת שאינה נפתחת מבחוץ.

הילדים הגדולים ניסו להרגיע את הילדים הקטנים, התינוקות רצו דייסה, ואני החשתי את פעמי לעבר תחנת מכבי האש כדי ליטול מהם סולם גבוה ולהיכנס לדירתי הממוקמת בקומה השנייה.

בדרכי לתחנת כיבוי אש פגשתי שני בחורי חמד וביקשתי מהם שיתללו אלי אל מכבי האש וסייעו לי לסחוב את הסולם.

"מכבי אש", "סולם???" נאלצתי לעצור מהילוכי השוטף ולספר להם את דבר המעשה, ואז אחד מהם חיך ואמר, "לא צריך סולם..."

הגענו לבניין הדירות שבו אני מתגורר, ועוד לפני שהסברתי לו היכן מותקנים צינורות הניקוז כדי שיוכל להעזר בהם, הוא כבר היה למעלה.

טיפסתי לדירתי, והוא פתח לי את הדלת במאור פנים...

תראה, אמרתי לו, בזכותך יש לי טשולנט מחר. אתה מוזמן ליהנות ממנו.

הוא בא, נהנה, וגם סיפר סיפור.

"הייתי חילוני מוצהר. לא היה לי יד ורגל באמונה, דת או תורה. יום אחד נקלעתי להרצאה של רב, וכל הזמן ניסיתי לנגח אותו. אמר לי הרב בוא אלי הביתה ונדבר, אל תפריע לי פה. ישבתי איתו חמש שעות וכלום, אני לא באתי לשמוע, באתי לנגח. אמר לי תראה, יש פה איזה רב, אולי הוא יצליח לדבר איתך. הביא אותי לנתיבות עולם. גם הוא ישב איתי חמש שעות וכלום, אין עם מי לדבר.

בסוף הוא אמר לי, תראה. אתה מוכן ללמוד גמרא יומיים עם משהו? לא דת, לא אמונה, כלום, רק גמרא. שור שנגח את הפרה, מה איכפת לך?

הסכמת

למדתי, והראש שלי נפתח. זה כח הגמרא.

אנו, לומדי התורה, צריכים להיות שמחים ומאושרים על המתנה הנפלאה שיש לנו בידינו. מטבע הדברים, מי שנולד בבית שבו מותקנים נורות חשמל, אינו מעריך זאת כמי שנולד בכפר נידח מנותק מורם החשמל.

תודה לכם על מפעלכם הברוך לפ.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ט/ב אבל מקדש שני... מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם

ורב שלום בניך

ואילו במסכת שבת (ק"ט) הובאה סיבה נוספת: שביטלו בה תינוקות של בית רבן.

לכן, אמר החיד"א, כשמנחם הקב"ה את ישראל, כי הגאולה בוא תבוא, הרי הוא מבטיחם כי סיבותיה יסולקו: "וכל בניך לימודי ה'" - ולא יבטלו תשב"ר מלימודם - "ורב שלום בניך" - לא תהא שנאת חנם... (קובץ המנהגים ר"ה יו"כ).

דף ט/ב טובה ציפרנן של ראשונים מכריסן של אחרונים

הכרס והצפורן

כידוע, ארבע הגלויות רמוזות בארבעת בעלי החיים חסרי סימני הטהרה: שפן, ארנבת, גמל וחזיר. החזיר מסמל את מלכות רומי, אשר החריבה את המקדש השני.

אומר הגר"א זצ"ל: משל זה האמור כאן, טובה כריסם של ראשונים מצפרנן של אחרונים, אינו מליצה בעלמא. בעוד שאר בעלי החיים מעלים גרה (כרסם), הרי שהחזיר מפריס פרסה (צפורן). בדרגה גבוהה יותר היו ישראל שגלו על ידי טהורי הכרס, מאשר אלה שגלו בחורבן השני על יד טהור הצפורן... כאשר הגמרא באה לומר כי עדיפים הראשונים על האחרונים, היא מצאה עדיפות גם באופיה של האומה שהגלתה אותם...

דף י"א בני יפת גומר ... גומר זו גרממאי

חלוקת העולם בין בני נח

שלושת בני נח, אומר התפארת ישראל (מסכת נגעים פ"ב משנה א'), חילקו ביניהם את היבשות: בני שם נטלו את יבשת אסיה, בני חם את אפריקה, ובני יפת את אירופה.

אכן, כאשר המשנה (בנגעים שם) רוצה לתאר אדם לבן היא קוראת לו 'גרמני' (ראה נגעים שם), כי האדם האירופאי שמבני יפת, שהם גם בני גרמניה - כאמור כאן "גומר זו גרממיה" - הוא הלבן מבני נח.

דף י"א וארך ואכד

אכ"ד מאריך ימים

שלושה דברים מאריכים ימיו של אדם - אשה נאה, כלים נאים, דירה נאה (ברכות נז). ראשי תיבותיהם: אכ"ד, אשה, כלים, דירה.

רמז לכך נתן בעל האפוד בפסוק זה: "ארך ואכד"; אכ"ד, מאריך ימיו של אדם...

רבים יש צורך לבדוק פעמיים ביובל שנים. כמוכן, כי אם נרטבה המזוזה במים, או שאירע דבר מה דומה המהווה עילה לחשש כי נפסלה המזוזה - חובה לבדקה מיד, ואילו גמרתנו עוסקת בכל המזוזות (הגר"ח קנייבסקי שליט"א, במזוזות ביתך רצ"א שער הציון ס"ק ט').

השאלה הראשונה שיש לברר היא, מתי בתוך שבע השנים צריך לבדוק את המזוזה פעמיים. אם יבדוק אדם את מזוזתו שנה אחר שנה, די בכך לשבע השנים הבאות? או שמא כוונת הגמרא לבדיקה כל שלש וחצי שנים. ובכן, במסכת מזוזה (פ"ב הל' ט"ו) נאמר מפורשות, כי זמן הבדיקה של מזוזת רבים הוא פעם בעשרים וחמש שנים, ומכאן נלמד כי זמן בדיקת מזוזת יחיד הוא כל שלש וחצי שנים (פרשה סדורה על מסכת מזוזה ס"ק ע', ובספר שכל טוב עמוד שמ"א).

כל אחד יכול לבדוק לבד: הפוסקים מציינים (פתחי תשובה שם, ס"ק ג'), כי בדיקה זו אינה צריכה להיעשות על ידי מגיה מומחה, שהרי בעת רכישת המזוזה כבר נעשה הדבר, אלא יש לפתוח את המזוזה ולבדוק שלא ניטשטשו אותיותיה, נמחקו או נרקבו.

ברכה על החזרת המזוזה: כידוע, בעת שאדם זוכה לקיים מצוות מזוזה ולקבוע מזוזה בביתו, הרי הוא מברך על המצווה. מה דינו של המוציא את מזוזתו כדי לבדקה, האם בשעה שמחזירה צריך לברך שוב?

בעל ערוך השולחן (יו"ד סי' רפ"ט סעי' ד') פוסק, כי אם מחזירה באותו יום ולא הסיח דעתו ממנה, אינו חוזר ומברך. כלומר, רק אם היה הפסק והסחת הדעת מן המצווה, יש לחזור ולברך עליה, אך אם לא היה הפסק גדול והסחת הדעת, אין צריך לחזור ולברך. הא למה הדבר דומה, לאדם שפשט את טליתו לזמן קצר, מתוך כוונה לשוב ולהתעטף בה, שאינו צריך לחזור ולברך עליה.

הנה כי כן, דימינו את הסרת המזוזה לזמן קצר, לאדם שהסיר לרגעים את טליתו. ברם, מדוע לא נשווה את הסרת המזוזה לאדם הנאלץ להסיר את תפיליו לפני כניסתו לבית הכסא, שעליו לברך בעת שיוצא ולובשן שנית. הן לובש התפילין מתחייב בברכה, מפני שחלף עליו זמן בו אסור היה לו ללבוש את התפילין, ועתה, עם התחדשות המצווה, עליו לברך. מעתה, גם המסיר את המזוזה מפני שעברו שלש וחצי שנים ויש לבדקה, חייב לעשות כן, שהרי מצווה הוא להסירה. הלמאי לא יברך לאחר שמשיבה למקומה?

הגר"ח קנייבסקי שליט"א (פרשה סדורה עמ"ס מזוזה אות ע') מסביר, כי אין כל מכנה משותף בין שני המקרים. השווה בבית הכסא אינו ראוי להנחת תפילין; אך האם בית שמזוזותיו טעונות בדיקה, אינו ראוי למזוזה? הס מלהזכיר. הבית לעולם ראוי וצריך למזוזה, אך בעל הבית נצטווה על ידי חכמים לבדוק אם לא נפסלו מזוזותיו. אין בכך כדי לגרום ל"הפסק" המחייב ברכה [ועיי"ש שתמה ע"ד האחרונים שדנו לחייב בברכה מטעם זה].

מנהג חסידים ואנשי מעשה: לסיום נציין, כי מנהג חסידים ואנשי מעשה לבדוק המזוזות מידי שנה בחודש אלול (מטה אפרים או"ח סי' תקפ"א), ובספר ישועת מלכו כתב בשם ספר זכירה: "בודק מזוזות תדיר, ומשגיח שיהיו כשרים, יאריך ימים וינצל משדים ומרוחות, ויזכה לבנים כשרים".

דף י"ב/ב מלמד שטעונין גניזה

דינו של ארון הקודש הזמני שהוקם לאחר הפרעות

בשאלה מעניינת התחבטו עשרות פוסקים, בפולין, הונגריה, גליציה וגרמניה, החל מתקופתו של הט"ז, לפני כשלוש מאות שנים, ועד לתקופתנו.

ארון הקודש שהתקצר, ואחר שהרכיב: בכל בית כנסת מצוי ארון קודש, בדרך כלל עשוי הוא מעץ. לא פעם אירע, שארון הקודש כבר לא היה ראוי לתפקידו. בהונגריה למשל, הרקיב הארון, ולאחר שתוקן בידי הנגר התברר, כי גבהו התקצר ואין אפשרות להכניס לתוכו את ספרי התורה (עיין שו"ת מחנה חיים ח"א סי' א'). בברלין שבגרמניה, ארון הקודש כבר היה צר מהכיל את כל ספרי התורה (עיין שו"ת מלמד להועיל ח"א סי' י"ח). הט"ז (או"ח סי' קנ"ד ס"ק ז') מספר בדאבון לב, כי בתי כנסיות רבים נחרבו, נהרסו ונותצו בידי פורעים, וכאשר החלו הקהילות להשתקם, הקימו ארון קודש קטן זמני, "עד כי ירחיב ה' גבול ישראל כראוי", ולאחר שזכו להקים ארון קודש גדול ומפואר, התעוררה השאלה, כיצד יש לנהוג בארון הקודם, כמו גם ביתר ארונות הקודש הנזכרים, שכבר אינם משמשים בתפקידם.

גבאי בתי הכנסיות הללו חפצו להשתמש בארונות הקודש לשעבר כארונות ספרים. ברם, כידוע, חפץ ששימש לקדושה, אין משתמשים בו לדבר שקדושתו בדרגה פחותה יותר - "אין מורידים מקדושה חמורה לקדושה קלה" (מגילה כה"ב), וכמוכן, שקדושת ספר תורה, עולה על קדושת ספרי קודש.

אולם, רבי דוד הלוי סגל, בעל הט"ז (או"ח סי' קנ"ד ס"ק ז'), מחדש חידוש גדול, כי יתכן לומר שאיסור זה תקף רק בעוד החפץ עדיין ראוי לשימוש בקדושה החמורה. ברם, אם כבר אינו ראוי

לשמש לה, בודאי מותר להשתמש בו לקדושה קלה מאשר לגנוז. מעתה, ראוי לייעד את ארונות הקודש הישנים לספרי קודש ולא לפרקם ולגנוזם.

חידושו זה נידון רבות בפוסקים, העוסקים בו לגבי מקרים שונים. ראשון העוסקים בעניין היה בעל בכור שור, אשר הכביר בהשגות על חידוש גדול זה, ובעקבות ערעוריו הרבים כתב המשנה ברורה, כי אינו מצטט כלל את דברי הט"ז (שער הציון שם אות כ"ג). אחת מתמיהותיו של בעל בכור שור היא מסוגייתנו.

שימוש בבגדי הכהן הגדול: אמרה תורה על בגדי הכהן הגדול שלבש ביום הכיפורים: "והניחם שם" (ויקרא טז/כג). נחלקו תנאים, אם יש לגנוזם כליל, או שמא רק כהן גדול אינו שב להשתמש בהם ביום הכיפורים, אך כהן הדיוט רשאי להשתמש בהם. הלכה כדעת רבי הטוען כי ודאי לא התירה התורה לכהן הדיוט להשתמש בהם: וכי "בגדים שנשתמשה בהן קדושה חמורה, תשמש בהן קדושה קלה?". הרי לנו, כי גם בחפץ שכבר אינו ראוי לשימוש בדרגת הקדושה החמורה, אסור להשתמש לקדושה קלה.

זאת, ועוד: במסכת מנחות (לב/א) מבואר, כי "ספר תורה שבלה ותפילין שבלו, אין עושין מהם מזוזה, לפי שאין מורידים מקדושה חמורה לקדושה קלה".

אולם אחרונים רבים הורו הלכה למעשה כדעת הט"ז (חוות יאיר, מקור חיים סימן קנ"ד ס"ק ז'; מגן גיבורים שם ס"ק א'; האור החיים בספרו ראשון לציון, מגילה כו/ב; מהר"י אסאד, שו"ת סוסי"ל; רבי חיים סופר, שו"ת מחנה חיים ח"א סי' א'; מהרש"ם מברעזאן שו"ת מהרש"ם ח"ד סי' נ"ז, וע"ע ח"א סי' י' אות י"ב; רבי דוד גרינוולד, שו"ת קרן לדוד סימן ט', ועוד - ראה פסקי תשובות ח"ב סימן קנ"ד הערה 152).

ומה בדבר התמיהות הגדולות והמכריעות שעל שיטה זו? פוסקים רבים מאלה הנזכרים כאן, ועוד אחרים, כיוונו כולם לתירוץ אחד. כל המובאות מהן הקשו על חידושו של הט"ז, עוסקות בקדושה עצמה ולא בתשימש קדושה.

בעל קרן לדוד (או"ח סימן ט') מבאר, כי אכן הן חפצים שקדושתם נובעת מכך ששימשו עבור דבר קדוש, והן חפצים הקדושים בעצמם - אסור להוריד לדרגת קדושה קלה. ברם, יש להבחין, כי בעוד שהלכה זו ב"תשמישי קדושה", היא מדרבנן, הרי שבחפצים הקדושים בעצמם הלכה זו היא דין תורה. מעתה, בחפצים שקדושתם עצמית לעולם אין להשתמש בהם לשימוש קל יותר, ויהי מה. אולם, בתשמישי קדושה שחכמים אסרו להורידם לקדושה קלה, הרי הם תקנו כן כדי שלא יבואו לידי גנאי, וממילא, כאשר אינם ראויים כבר לתפקידם הקודם, פחות גנאי הוא להם לשמש לקדושה קלה מאשר להיגנוז.

דף י"ד/א טהור שנפלה עליו הזאה טמאתו

שתי הזאות, למה

הנטמא במת, עליו להזות על עצמו פעמיים, ביום השלישי וביום השביעי לטהרתו. והטעם, כותב הרמב"ן, מפני שצדיקים אינם מטמאים. שמא המת בו נטמא צדיק היה, וממילא לא נטמא, ודווקא ההזאה הראשונה טימאתו, כאמור כאן שטהור נטמא מהזאות אלו. לפיכך חוזרים ומזים עליו בשביעי.

אולם קשה, הלא יתכן שאותו מת רשע היה ונטהר מטומאתו בהזאה הראשונה וחזר ונטמא בקבלו את ההזאה השנייה!...

רבי יואל מזלוקוא, בעל פלפולא חריפתא, מצא עצה לדבר: ילך לו האיש בין הזאה הראשונה לשנייה אל קברו של מי שאליו נטמא בראשונה, ויחזור ויטמא לו. עתה ממה נפשך: אם רשע הוא ונטמא, נטהר בהזאה הראשונה, חזר ונטמא עתה, והרי הוא חוזר ונטהר בהזאה השנייה; אם צדיק הוא - לא נטמא כלל מקבר זה, לא אז ולא עתה, אלא שנטמא בהזאה הראשונה ונטהר בהזאה שנייה...

לעילוי נשמת

מרת **מאלה קייזמן** MALA KAZMAN ע"ה

ב"ר חיים זאב ז"ל נלב"ע י"ז בכסלו

תנצב"ה

הנוצחה ע"י משפחת ריישר הי"ו

מיד מבינים מיד יודעים

מיד נכנסים לשבת כהלכה

מאורות ההלכה - שבת וחג
מתוק ללמוד ולהבין מיד

סיכום של כל ספרי ההלכה האחרונים
ניסוח בהיר וקולח
נפתח עניינים מפורט. כ-3500 ערכים

ניתן להשיג בחנויות המובחרות | מאורות הדף היומי: 1700-500-151